

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

Υπό τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ τουρισμὸς καὶ ἡ τουριστικὴ βιομηχανία ἐν Ἑλλάδι ἀνεπτύχθησαν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίᾳ ἔτη, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ τομεὺς οὗτος νὰ θεωρῆται πλέον ὡς μίᾳ τῶν βασικωτέρων οικονομικῶν δραστηριοτήτων τῆς συγχρόνου οικονομίας τῆς Χώρας, παραλλήλως πρὸς τὰς πατροπαράδοτους τοιαύτας τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας.

Ἡ Ἑλλάς, ὡς χώρα τουριστικὴ, δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ξένον περιηγητὴν τουριστικὰ θέληγτρα, ὅμοια τῶν ὁποίων ὀλίγοι χῶραι δύναται νὰ ἐπιδείξουν. Τὸ ὅτι ἡ Ἑλλάς δύναται νὰ ἀναπτύξῃ τὸν τουρισμὸν τῆς εἰς μεγάλον βαθμὸν, εἰδικώτερον μετὰ τὴν σύνδεσιν ταύτης μετὰ τὰς χώρας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς ξένης τουριστικῆς κινήσεως εἰς τὴν Χώραν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὕτως, ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1955 τὸ σύνολον τῶν ἀφιχθέντων περιηγητῶν, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ὁμαδικῶς διὰ πλοίων ἀφιχθέντων τοιοῦτων, ἀνῆλθεν εἰς 195.853, τὸ δαπανηθὲν ὑπ' αὐτῶν συνάλλαγμα εἰς δολλ. 29.123.000, οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ διὰ τὸ ἔτος 1960 ἦσαν 343.913 περιηγηταὶ καὶ δολλ. 51.406.000, πραγματοποιηθείσης οὕτω μέσης ἐτησίως αὐξήσεως κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδον διὰ μὲν τὰς ἀφίξεις 11,9 %, διὰ δὲ τὸ εἰσπραχθὲν συνάλλαγμα 12,1 %.

Ὅρθῶς λοιπὸν τὸ Κράτος, ἀναγνωρίζον τὴν σπουδαιότητα τοῦ τουριστικοῦ τομέως εἰς τὴν ἐν γένει οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χώρας, ἐνέτεινε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὰς προσπάθειάς του τὸνώσεως καὶ προωθήσεως τούτου, λαμβάνον κατάλληλα μέτρα καὶ προβαῖνον εἰς ἀξιολόγους ἐπενδύσεις μετὰ σκοπὸν τὴν διευκόλυνσιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως τῆς Χώρας.

Συμβολὴ τοῦ τουρισμοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Οἰκονομίας

Ἡ συμβολὴ τοῦ τουρισμοῦ εἰς τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χώρας εἶναι πράγματι σημαντικὴ. Πέραν τῆς συμβολῆς τούτου εἰς τὴν εἰσορὴν ξένου συναλλάγματος, ἰδιαίτερος χρησίμου διὰ μίαν ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώραν ὡς ἡ Ἑλλάς, ὁ τουρισμὸς ὑποβοηθεῖ τὰς ἐξαγωγὰς ἐγγυρῶς παραγομένων προϊόντων, καθιστῶν ταῦτα γνωστὰ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸνώνει τοὺς ἀμέσως μετ' αὐτοῦ συνδεομένους κλάδους τῆς οικονομίας, ἦτοι τὰς μεταφορὰς, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ ἐστιατόρια κ.λ.π. καὶ δημιουργεῖ προσθέτους ἀνάγκας, ἡ κάλυψιν τῶν ὁποίων προϋποθέτει ἐπενδύσεις. Τὰ ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐπενδύσεων πολλαπλασιαστικὰ φαινόμενα ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ εἰσοδήματος συμβάλλουν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως, εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Χώρας καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οικονομίας ἐν γένει.

Ἡ ἔνεκα τῆς ξένης τουριστικῆς κινήσεως ἀπόκτησις προσθέτου εἰσοδήματος εἰς γεωγραφικῶς περιορισμένας περιοχὰς τῆς Χώρας, αὐξάνει τὸ εἰσόδημα τούτων καὶ *ceteris paribus* δημιουργεῖ τὴν δυνατότητα αὐτοχρηματοδοτήσεως καὶ ἀποταμιεύσεως. Ἐπίσης, δοθέντος τοῦ τύπου τῶν τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ τουριστικὴ κίνησις ἐνισχύει τὸν συναγωνισμὸν καὶ βελτιώνει τὴν προσφερομένην ποιότητα τῶν ὑπηρεσιῶν, συμβάλλουσα οὕτως εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ὀλοκλήρου σειρᾶς ἐπιχειρήσεων. Ἐξ ἄλλου αἱ δημιουργούμεναι σχέσεις μεταξὺ τῶν ἐντοπίων καὶ τῶν ἐπισκεπτῶν συμβάλλουν ὄχι μόνον εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐν γένει πολιτιστικὴν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος τῶν τουριστικῶν περιοχῶν.

Ἡ οὕτω δημιουργουμένη ηὔξημένη ἀγοραστική δύναμις καὶ ἐπιχειρηματικότης εἰς μίαν περιοχὴν ἀποτελεῖ πράγματι τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν καὶ δημιουργεῖ τὴν δυνατότητα διὰ τὴν ἐκβιομηχάνισιν εἰς μίαν φιλελευθέραν συναλλακτικὴν οἰκονομίαν.

Ἐξελίξεις καὶ προοπτικαὶ

Δὲν πρέπει νὰ παραγνωρισθῇ ἐπίσης ἡ σημασία τοῦ τουρισμοῦ ὡς παράγοντος ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ διάδοσις τοῦ τουρισμοῦ συνεπάγεται ἀνταλλαγὴν μεταξὺ περιοχῶν μιᾶς χώρας ἢ καὶ μεταξὺ διαφόρων χωρῶν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ἀπὸ μίαν μεγαλύτεραν μετακίνησιν καὶ δαπάνην τῶν τουριστῶν τῶν περισσότερον ἀνεπτυγμένων οἰκονομικῶς χωρῶν ἢ περιοχῶν πρὸς τὰς ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένας τοιαύτας, παρὰ πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν οὐσιώδη βελτίωσιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν πτωχοτέρων καὶ ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένων περιοχῶν.

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν παραγόντων τῶν ἐπηρεαζόντων τὴν ἐξέλιξιν τῆς ξένης τουριστικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι, ἦτοι τῆς αὐξήσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως εὐρέων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ τῶν διαφόρων χωρῶν, εἰδικώτερον ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν συνολικὴν ξένην τουριστικὴν κίνησιν τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ ὑψηλότερα (κυρίως Η.Π.Α., Ἡνωμ. Βασίλειον, Γερμανία, Γαλλία, Ἰταλία), τῆς παραλλήλου μειώσεως τῶν ὠρῶν ἐργασίας, τῆς γενικέσεως τῶν ἀδειῶν μετ' ἀποδοχῶν, τῆς προόδου εἰς τὰ συγκοινωνιακὰ μέσα, τὰ ὁποία καθίστανται συνεχῶς ταχύτερα καὶ οικονομικώτερα, τῆς πολιτικοοικονομικῆς σταθερότητος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐκ μέρους τῶν διαφόρων κρατῶν ἀσκουμένης πολιτικῆς διευκολύνσεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως, καὶ δεδομένου ὅτι οἱ παράγοντες οὗτοι εὐρίσκονται μακρὰν τῆς ἐξαντλήσεως τῶν δυναμικῶν των ὀρίων, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ τουρισμὸς, προώριστα νὰ ἐξελιχθῇ ταχύτερον τῶν ἄλλων πατροπαραδότων βασικῶν τομέων τῆς οἰκονομίας μας.

Αἱ ἐκ τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ τουρισμοῦ δὲν εἶναι δυνατόν, λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ τομέως τούτου, νὰ προσδιορισθοῦν μετ' ἀκριβείας. Τοῦτο ὁμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡ σύνδεσις μας μετὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀγορᾶς δὲν θὰ ἔχῃ εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ξένης τουριστικῆς μας κινήσεως.

Ἡ ἔνεκα τῆς συνδέσεως ἀναμενόμενη αὐξήσις τῶν συναλλαγῶν (εἰσαγωγαί, ἐξαγωγαί, κινήσεις κεφαλαίων κ.λ.π.), ἡ προβλεπομένη μεγαλύτερα καὶ εὐκολωτέρα κινητικότητα τῶν ἐργατῶν καὶ αἱ ηὔξημεναι ἐπαφαὶ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης μετὰ τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ ἡ, ὡς προελέχθη, ἀσκουμένη ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν πολιτικὴ ἀπλουστεύσεως τῶν ἐπὶ τοῦ τουρισμοῦ διαδικασιῶν καὶ ἐν γένει διευκολύνσεως τῆς διεθνοῦς τουριστικῆς κινήσεως, ἀναμφισβητήτως θὰ ἐπηρεάσουν θετικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουριστικοῦ ρεύματος πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὡς καὶ τὸ ὕψος τοῦ εἰσπραχθσομένου συναλλάγματος.

Ἐξετάζοντες συνοπτικῶς τὴν προοπτικὴν ἀναπτύξεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τουρισμοῦ, ἦτις βεβαίως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ τουρισμοῦ ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τοὺς παράγοντας τοὺς ἐπηρεάζοντας τὴν ἐξέλιξιν τούτου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἡ αὐξήσις τῆς συνολικῆς εὐρωπαϊκῆς τουριστικῆς κινήσεως θὰ συνεχισθῇ.

Τὸ τουριστικὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλλάς δύναται νὰ προσφέρῃ, ἦτοι τὸ ἦπιον κλίμα, οἱ ἀρχαιολογικοὶ χώροι καὶ ἐν γένει αἱ φυσικαὶ τῆς καλλοναί, τὸ γεγονός ὅτι ἡ τουριστικὴ κίνησις ταύτης ὡς ποσοστὸν ἐπὶ τῆς συνολικῆς εὐρωπαϊκῆς τοιαύτης ἀντιπροσωπεύει ὀλιγώτερον τοῦ 8 %/100, ἡ καταβαλλομένη παρὰ τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἰδιωτῶν προσπάθεια βελτιώσεως τῆς προσφορᾶς τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρηρηθεῖσα νομισματικὴ σταθερότης καὶ τὸ χαμηλόν, ἐν συγκρίσει μὲ τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας, κόστος τουριστικῆς διαβιώσεως, ὁμοῦ μετὰ τῶν εἰς τὰς προηγουμένας παραγράφους ἀναφερθέντων λόγων, ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ τουρισμὸς πρὸς τὴν Ἑλλάδα θὰ συνεχισθῇ ἱκανοποιητικῶς τὴν ἀνοδικὴν του πορείαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη ἐξέλιξιν τῆς ξένης τουριστικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι, βάσει τῶν ὅσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω, τῶν κατὰ τὸ παρελθόν σημειωθεισῶν τάσεων,

ὡς καὶ τῶν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τρέχοντος ἔτους ἀφίξεων τουριστῶν, ἀναμένεται ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ πενταετοῦς προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας συντηρητικὴ πρόβλεψις ἐπὶ τῶν ἀφίξεων τουριστῶν, μὴ περιλαμβανομένων τῶν ὁμαδικῶς διὰ πλοίων ἀφιχθησομένων τοιούτων καὶ ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως ξένου συναλλάγματος κατὰ τὸ ἔτος 1964, ἦτοι 700.000 ἀφίξεις ξένων περιηγητῶν καὶ εἰσπράξεις \$ 80 ἑκατ., θὰ πραγματοποιηθῇ.

Σχετικῶς μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν περιηγητῶν τῶν διαφόρων χωρῶν εἰς τὴν ὡς ἄνω προβλεπομένην ξένην συνολικὴν τουριστικὴν κίνησιν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἔτος 1964, ἔνεκα τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς, τῶν προγραμματισθειῶν βελτιώσεων εἰς τὸν τομέα τῶν συγκοινωνιῶν (π.χ. κατασκευὴ διεθνοῦς ὁδικῆς ἀρτηρίας Βελιγραδίου - Ἀθηνῶν), ὡς καὶ πλείστων ἄλλων ἐσωγενῶν καὶ ἐξωγενῶν πρὸς τὸν τουρισμὸν παραγόντων, προβλέπεται ὅτι τὴν μεγαλυτέραν αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐν λόγῳ τουριστικὴν κίνησιν θὰ σημειώσουν αἱ χώραι τῆς Κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀγορᾶς.

Εἰς τὸν ἐπόμενον συγκριτικὸν πίνακα δίδεται ἡ σύμβασις τῶν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς προερχομένων περιηγητῶν κατὰ τὰ ἔτη 1955 καὶ 1960 ὡς καὶ ἡ πιθανὴ τοιαύτη κατὰ τὸ ἔτος 1964.

Ἀφίξεις τουριστῶν κατὰ τὰ ἔτη 1955, 1960, 1964

Π ρ ο ἔ λ ε υ σ ι ς :	1955		1960		1964	
	Ἀφίξεις	%	Ἀφίξεις	%	Ἀφίξεις	%
Γερμανία	16.910	8.6	40.229	11.7	100.000	14.3
Βέλγιον - Λουξ.	3.493	1.8	6.025	1.7	18.000	2.6
Γαλλία	19.130	9.8	30.221	8.8	65.000	9.3
Ἰταλία	5.787	2.9	15.981	4.6	40.000	5.7
Κάτω χώραι	2.107	1.1	4.446	1.3	10.000	1.4
Σύνολον χωρῶν						
Κοιν. Ἀγορᾶς	47.427	24.2	96.902	28.1	233.000	33.3
Λοιπαὶ χώραι	148.426	75.8	247.011	71.9	467.000	66.7
Σύνολον :	195.853	100.0	343.913	100.0	700.000	100.0

Τουριστικὴ πολιτικὴ

Ἡ πραγματοποίησις τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι συνολικῶν καὶ ἐπὶ μέρους προβλέψεων προϋποθέτει τὴν ἐκ μέρους τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἀνάληψιν ὀρθολογιστικῆς προσπάθειας ἐπὶ τῆς τουριστικῆς πολιτικῆς. Μόνον διὰ τῆς ἐκ μέρους τῶν ἐν λόγῳ φορέων ἐντονωτέρας καὶ ὀρθολογιστικωτέρας προσπάθειας ἀναπτύξεως τῆς τουριστικῆς ὑποδομῆς, βάσει κριτηρίων καθαρῶς οἰκονομικῶν, εἶναι δυνατὴ ἡ ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ ἱκανοποίησις τοῦ ἐκδηλωθησομένου καὶ συνεχῶς αὐξανομένου τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν Χώραν.

Ἡ τουριστικὴ πολιτικὴ, ἀποβλέπουσα, εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως, εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μακροτέραν παραμονὴν τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν εἰς τὴν Χώραν καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν συνεχῶς αὐξανομένων εἰσπράξεων ἐκ τῆς τουριστικῆς κινήσεως, συνίσταται εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν δύο βασικῶν προβλημάτων.

Τὰ προβλήματα ταῦτα ἀναφέρονται : α) εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς συνεχῶς εὐρυνόμενης τουριστικῆς κινήσεως, ἣτις προϋποθέτει σύντονον διαφημιστικὴν προσπάθειαν, τὴν ἐπιμήκυνσιν τῆς ὕφισταμένης τουριστικῆς περιόδου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαϊκοῦ κοινωνικοῦ τουρισμοῦ καὶ β) εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀναγκαίουσας προσφορᾶς, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ὡς ἄνω ζητήσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀναγκαίουσας προσφορᾶς τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ βασικὴ ἀρχὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας δέον νὰ θεμελιωθῆται ἡ κρατικὴ τουριστικὴ πολιτικὴ, εἶναι ἡ σ υ γ κ ἔ ν τ ρ ω σ ι ς τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων.

Ἡ ἀνεργία εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ., Ε.Ε.Ε.Α. καὶ Καναδά

(Μέσος μηνιαῖος ὅρος — εἰς χιλιάδας)

Χ Ω Ρ Α Ι	Ε Τ Η							1961 Α' τριμ.
	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	
Ε. Ο. Κ.								
Βέλγιον	184	167	116	91	78	110	125	110
Γαλλία	180	183	159	110	80	95	141	130
Γερμανία	1.252	1.211	918	763	662	671	457	230
Ἰταλία	1.946	1.959	1.913	1.938	1.757	1.759	1.689	1.546
Λουξεμβούργον	—	—	—	—	—	—	—	—
Ἑλλάδα	83	60	41	30	41	81	63	41
ΕΛΛΑΣ	—	—	—	—	86,9	79,1	89,1	86,7
Ε. Ε. Ε. Α.								
Αυστρία	184	164	121	119	112	124	113	88
Δανία	31,9	26,6	34,9	42,8	39,8	37,6	21,6	13,1
Ἑλβετία	5,0	4,3	2,7	3,0	2,0	3,4	2,4	1,2
Μ. Βρετανία	380	318	265	287	347	501	512	393
Νορβηγία	14,4	12,7	12,5	13,8	14,7	23,6	22,6	17,2
Πορτογαλία	—	—	—	—	—	—	—	—
Σουηδία	—	—	—	24,6	30,5	42,6	36,8	24,3
Καναδὸς	162	250	245	197	278	432	373	448
Η. Π. Α.								
(ὡς ποσοτὸν τοῦ πολιτικοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς Χώρας).	2,9%	5,6%	4,4%	4,2%	4,3%	6,8%	5,5%	5,6%
								7,8%

Πηγή: Statistiques Générales, Ἰούλιος 1961.

Ἡ συγκέντρωσις αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἀνέγερσιν ξενοδοχείων, τὴν ἐξασφάλισιν πλήρους συγκοινωνιακοῦ δικτύου, μέσων ψυχαγωγίας καὶ τουριστικῆς ὑποδομῆς ἐν γένει εἰς μίαν πόλιν ἢ σημεῖον μιᾶς περιοχῆς ἢ καὶ ἡ ἀξιοποίησις ὀλίγων καλῶς ἐπιλεγομένων τουριστικῶν δρομολογίων. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν περιηγητῶν περιορισμένων ἐν πολλοῖς μέσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ περιορισμένου χρόνου τούτων διὰ περιήγησιν, δεόν ὅπως δημιουργοῦνται ὁμάδες τουριστικῶν κέντρων, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ ἐξασφαλίζῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα καλῶς καὶ εὐκόλως συνδεδεμένα μεταξύ τῶν τουριστικῶν ἐνδιαφέροντα καὶ νὰ παρέχῃ συγχρόνους ἀnéσεις καὶ ψυχαγωγίας.

Ἡ σημασία τῶν βασικῶν ἔργων τουριστικῆς ὑποδομῆς καὶ γενικῶς τῶν προσφερομένων τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν καθίσταται περισσότερο ἐμφανῆς, ἐὰν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ περιηγητὴς τῆς σήμερον ἔχει ἠϋξημένας ἀπαιτήσεις, ἰδίᾳ ὅταν τοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία—ὡς συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ξένου περιηγητοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα—τῆς ἀμέσου συγκρίσεως τῶν ἐν γένει ὑπηρεσιῶν τῶν προσφερομένων ἐν Ἑλλάδι, πρὸς τὰς παρεχομένας εἰς τὰς ἀμέσως προηγουμένας χώρας, ἃς ἐπεσκέφθη, μὲ περισσότερον ἀνεπτυγμένον τουρισμόν. Οὗτος, πρὶν ἀφίχθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔχει μορφώσει ἰδίαν γνώμην περὶ τῆς τουριστικῆς ἀγορᾶς, δηλαδὴ τῆς ἐκτάσεως καὶ ποιότητος τῶν προσφερομένων ὑπηρεσιῶν ὡς καὶ τοῦ κόστους αὐτῶν εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Οἰαδήποτε δυσμενῆς σύγκρισις τῶν προσφερομένων ἐν Ἑλλάδι ὑπηρεσιῶν ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνας τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀναμφιβόλως ἀποβαίνει λίαν ἐπιζημία διὰ τὸν ἑλληνικὸν τουρισμόν.